

การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี*
THE SCHOOL ADMINISTRATION TOWARDS DIAMOND LEVEL OF HEALTH
PROMOTING SCHOOL UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICES IN UDON THANI PROVINCE

ธนกิจ สิงหเดชะ¹, พชรินทร์ ชมภูวิเศษ², พงษ์นิมิตร พงษ์ภิญโญ³
Thanakit Singhadecha¹, Patcharin Chompuwiset², Phongnimitr Phongphinyo³
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี^{1,2,3}
Udon Thani Rajabhat University, Thailand.^{1,2,3}
Email : 66120605231@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร และ 2) ศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ:พหุกรณี จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านท่าโสม 2) โรงเรียนบ้านสระคู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร จำนวน 16 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ประกอบด้วย การดำเนินงาน 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.1) นโยบายของโรงเรียน 1.2) การบริหารจัดการในโรงเรียน 1.3) โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน 1.4) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ 1.5) บริการอนามัยโรงเรียน 1.6) สุขศึกษาในโรงเรียน 1.7) โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 1.8) การออกกำลังกายกีฬาและนันทนาการ 1.9) การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม และ 1.10) การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน และ 2) ศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร 10 องค์ประกอบใช้วงจรคุณภาพเดมมิง (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 2.1) การวางแผน 2.2) การดำเนินงาน 2.3) การติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน และประเมินผลการดำเนินงาน และ 2.4) การสรุปรายงานผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการนำกระบวนการพัฒนางานด้านโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : 1. การบริหารสถานศึกษา 2. โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 3. การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the administrative components of educational institutions towards becoming Diamond Level Health Promoting Schools, and 2) study the administrative process of educational institutions towards becoming Diamond Level Health Promoting Schools. The research employs a qualitative research methodology using multiple case studies of 2 schools: 1) Ban Tha Som School and 2) Ban Sra Ku School under the Office of Primary Education in Udon Thani Province. The research process is divided into 2 stages: Stage 1 involves studying the administrative components towards becoming Diamond Level Health Promoting Schools, and Stage 2 involves studying the administrative process towards becoming Diamond Level Health Promoting Schools. The informant group consists of 16 participants involved in the operation of Diamond Level Health Promoting Schools.

The research findings indicated that the study of components of Diamond Level Health Promoting Schools comprises 10 operational components: 1.1) School policy 1.2) School management 1.3) Joint projects between school and community 1.4) School environment conducive to health 1.5) School health services 1.6) Health education in schools 1.7) Nutrition and food safety 1.8) Exercise, sports, and recreation 1.9) Counseling and social support and 1.10) Health promotion for school personnel. The study of the administrative process towards becoming Diamond Level Health Promoting Schools found that educational institutions operate by managing the 10 components using the Deming quality cycle (PDCA), which consists of 4 steps: 2.1) Planning 2.2) Implementation 2.3) Monitoring, supervision, operational inspection, and evaluation 2.4) Summarizing and reporting operational results to lead to continuous work development in order to promote the effective implementation of the health promoting school development process.

Keywords : 1. School Administration 2. Health Promoting School 3. Diamond Level Health Promoting School

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน มาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) และพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 6 ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ

มนุษย์มีหน้าที่ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนรวมทั้งแก้ไขปัญหที่อาจมีผลกระทบในทางลบต่อเด็กและเยาวชนโดยมีหลักการดังต่อไปนี้ 1) การพัฒนาเด็กและเยาวชนการบังคับใช้และการปฏิบัติตามบทบัญญัติใดๆ แห่งพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นอันดับแรก 2) เด็กและเยาวชนทุกคนมีสิทธิในการได้รับการศึกษาและได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพสูงสุดตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ 3) เด็กพิการเด็กที่มีข้อจำกัดทางการเรียนรู้และเด็กที่มีความสามารถพิเศษมีสิทธิในการได้รับการศึกษาที่รัฐจัดให้เป็นพิเศษที่เหมาะสมกับลักษณะเด็กประเภทนั้น ๆ 4) เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการรับบริการทางการแพทย์สาธารณสุขที่ได้มาตรฐานสูงสุดเท่าที่มีการให้บริการทางด้านนี้ 5) เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการเล่นมีเวลาพักผ่อน และเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นทางนันทนาการที่เหมาะสมตามวัยของเด็กและเยาวชน และการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2560)

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนมีทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตในสังคมระบบการศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากที่สุดการพัฒนาระบบการศึกษาและการพัฒนาทักษะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมทั้งการขับเคลื่อนแผนแม่บทและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนั้นคุณภาพของระบบการศึกษาและการพัฒนาทักษะในทุกมิติให้เด็กเป็นคนดีคนเก่งมีคุณภาพและมีความพร้อมในการพัฒนาประเทศ สู้ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน การพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะตอบโจทย์เพื่อบรรลุเป้าหมายระดับประเทศ (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย, 2565)

การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นการพัฒนาที่มีความครอบคลุมทุกมิติด้านสุขภาพและและชุมชนให้สิ่งแวดล้อมโดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทุกคนทั้งในโรงเรียนสามารถนำความรู้และทักษะด้านสุขภาพมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้วยการดูแลใส่ใจสุขภาพของตนเองและผู้อื่นรวมทั้งสามารถตัดสินใจในการควบคุมสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพโดยเฉพาะนักเรียนจะได้รับการปลูกฝังทัศนคติฝึกทักษะและพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมสมาชิกในชุมชนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาดปลอดภัยซึ่งบรรลุเป้าหมายการพัฒนาด้านสุขภาพชีวิตที่ดีและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2556) การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคตามองค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 10 ประการ ได้แก่ 1) นโยบายของโรงเรียน 2) การบริหารจัดการในโรงเรียน 3) โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน 4) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ 5) บริการอนามัยโรงเรียน 6) สุขศึกษาในโรงเรียน 7) โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 8) การออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ 9) การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม และ 10) การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2556)

โรงเรียนหลายแห่งประสบปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพ การจัดซื้ออุปกรณ์ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล (กรมอนามัย, 2564) การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรในด้านการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารหรือนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการหรือกระทรวงสาธารณสุข อาจส่งผลต่อ

ความต่อเนื่องของการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (อัจฉรา นภาพงษ์, 2563) รวมถึงการดำเนินงานในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและผู้ปกครองเป็นความท้าทายสำคัญ บางครั้งผู้ปกครองอาจไม่เห็นความสำคัญหรือไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, 2564)

จากความเป็นมาและความสำคัญที่ได้กล่าวถึง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ซึ่งผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร พัฒนานักเรียนให้เติบโตเรียนรู้ มีความสุข มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่แข็งแรง และเป็นการยกระดับสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

2.2 เพื่อการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาได้สารสนเทศเกี่ยวกับองค์ประกอบการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาได้กระบวนการบริหารสถานศึกษาโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เพื่อนำไปพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ: พหุกรณีศึกษา จากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย กำหนดการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี โดยการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

4.2 ขั้นตอนที่ 2 การศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี นำข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 มาเป็นข้อมูลเชิงลึกในการศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เป็นการบริหาร

สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศด้านโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ลึก (In-Depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะต้องเป็นข้อมูลที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมในเรื่องกระบวนการบริหารปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีเพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ สามารถนำเสนอข้อสรุปใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรจากการศึกษากระบวนการบริหารปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาจากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในอุดรธานีผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการวิจัย 6 ขั้นตอน ดังนี้

4.2.1 การเลือกพื้นที่ในการศึกษา

ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร กรณีศึกษาจำนวน 2 โรงเรียน ดังนี้

4.2.1.1 โรงเรียนบ้านท่าโสม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งได้รับรางวัล ดังนี้ 1) โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ดีเด่น ปีการศึกษา 2558 2) โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ปีการศึกษา 2557 - 2560 และ 3) โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรดีเด่น สมัยที่ 2 ปีการศึกษา 2560 - 2564

4.2.1.2 โรงเรียนบ้านสระคูวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ปีการศึกษา 2563

4.2.2 การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

4.2.2.1 ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยจะเริ่มต้นที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทั้งหมด 16 คน โดยถือว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานโดยตรง เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลในเรื่อง กระบวนการดำเนินงานและการบริหารสถานศึกษาได้ลึกซึ้งที่สุด

4.2.2.2 การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยใช้หลัก ในการเลือกบนพื้นฐานความเชื่อว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลแตกต่างไปจากมิติ (Dimensions) และคุณสมบัติ (Properties) ของผู้ที่ให้การสัมภาษณ์ที่ผ่านมา ซึ่งผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้พิจารณาเลือกบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับข้อคำถามในการสัมภาษณ์ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักรายต่อไปเรื่อย ๆ เป็นการรวบรวมข้อมูลจนได้ข้อมูลที่เกิดขึ้นซ้ำๆ กันจนกระทั่งไม่พบข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้นจึงถือว่าข้อมูลอิ่มตัว (Saturation Data) ผู้วิจัยจึงหยุดทำการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนรวมทั้งสิ้น 16 คน

4.2.3 การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย

ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมโดยทบทวนงานวิจัยเป็นอย่างดีก่อนลงภาคสนาม ศึกษาและวิเคราะห์ เชิงทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาในชั้นตอนนี้นำไปสู่กรอบแนวคิดเบื้องต้นเป็นกรอบมโนทัศน์ เชิงทฤษฎีซึ่งเป็นไปตามหลักการแนวคิดทฤษฎีที่ครอบคลุมขอบข่ายงานในการวิจัยการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยต้องมีความรู้ในเรื่องสัมภาษณ์อย่างดีในการวิจัยครั้งนี้ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักที่สำคัญที่สุดในประเด็นสัมภาษณ์เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจคำตอบและจับประเด็นได้เร็วทราบว่าข้อมูลไหนเป็นข้อมูลที่ลึกเพียงพอหรือยังไม่พอพร้อมทั้งเตรียม อุปกรณ์การวิจัย เช่น เครื่องบันทึกเสียง แบตเตอรี่ กล้องถ่ายรูป สมุดโน้ต ปากกา และของใช้อื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ในศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่น และได้ผลสมบูรณ์ที่สุด

4.2.4 การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาภาคสนาม (Fieldwork Approach) เป็นการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องของข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนบ้านท่าโสมและโรงเรียนบ้านสระคูวิทยาจากมุมมองของคนที่อยู่ในปรากฏการณ์การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปรากฏการณ์ในเรื่องเดียวกันที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี (Theoretical Triangulation) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบของการเก็บรวบรวมข้อมูลการบริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศของโรงเรียนบ้านท่าโสมและโรงเรียนบ้านสระคูวิทยาที่ได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรโดยดำเนินการดังนี้

4.2.4.1 การเข้าพื้นที่ในการศึกษาผู้วิจัยประสานงานทำหนังสือขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ขออนุญาตและขอความร่วมมือจากทางสถานศึกษาให้ผู้วิจัยได้เข้าทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากบุคลากรในพื้นที่ศึกษา

4.2.4.2 การสร้างสัมพันธภาพ (Rapport) กับผู้ให้ข้อมูลหลักการสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตนเองต่อผู้บริหารสถานศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนบ้านท่าโสมและ โรงเรียนบ้านสระคูวิทยาให้ทราบว่าผู้วิจัยเป็นใครและระบุวัตถุประสงค์ว่ามาทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

4.2.4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ในการศึกษาการเก็บรวบรวมข้อมูลตามสภาพที่เป็นจริงของพื้นที่ในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดกระทำกับข้อมูลเพื่อจำแนกเป็นประเภทๆ ในการเก็บสารสนเทศเพิ่มเติมและ เปรียบเทียบสารสนเทศใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง (Constant Comparison) ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ (Incidents) เหตุการณ์กับประเภท (Categories) โดย มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลจากหลากหลายแหล่งแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีแนวทางการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.2.4.4 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยจะสังเกตสถานการณ์และปรากฏการณ์โดยจะเริ่มต้นจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant Observation) ในระยะแรกที่เข้าสู่พื้นที่ในการศึกษา (Field for Study) สังเกตพฤติกรรมโดยทั่วไปที่เกิดขึ้นแบบต่างๆ โดยที่ผู้ถูกสังเกตไม่

รู้ตัว เช่น พฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูระหว่างครูกับครูระหว่างครูกับผู้ปกครอง และระหว่างครูกับผู้บริหาร

4.2.4.5 การจดบันทึก (Field Note) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตทั้งหมดผู้วิจัยจะทำการบันทึกและบันทึกภาพเพื่อนำไปใช้ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลในเรื่องเดียวกัน

4.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์และการตีความข้อมูลเพื่อค้นหาแบบแผนที่น่าไปสู่การทำความเข้าใจแบบแผนการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรรวมทั้งการตีความเพื่อสรุปให้เห็นข้อค้นพบหรือคำตอบของโจทย์วิจัยโดยการนำข้อมูลมาอ่านจับประเด็นใจความสำคัญเพื่อให้ได้นิยามจัดกลุ่มความหมายให้เกิดเป็นแนวความคิดแล้วนำแนวความคิดเหล่านั้นมาแยกแยะผสมผสาน และประกอบกันเพื่อสร้างแบบแผนการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

4.2.6 การสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนการสร้างบทสรุปเป็นการนำข้อมูลภาคสนามทั้งหมดและข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive) ผู้วิจัยเขียนเชื่อมโยงข้อสรุปตามลำดับข้อสรุปแต่ละข้อสรุปเป็นบทสรุปย่อยและเชื่อมโยงบทสรุปย่อยแต่ละบทสรุปเข้าด้วยกันเป็นบทสรุปสุดท้าย

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี พบว่า

5.1 องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ในจังหวัดอุดรธานี

5.1.1 องค์ประกอบที่ 1 นโยบายของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนเริ่มจากการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขสู่การดำเนินงานของโรงเรียน

5.1.2 องค์ประกอบที่ 2 ด้านการบริหารจัดการภายในโรงเรียนพบว่า ผู้บริหารใช้กระบวนการบริหารงานตามวงจรคุณภาพเดมมิง (PDCA) เริ่มจากการวางแผน ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงาน แบ่งหน้าที่ตามความเหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบ มาตรฐาน และตัวชี้วัดแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการลงมือปฏิบัติ เมื่อเกิดปัญหาในระหว่างการทำงานร่วมกันหาทางออกในที่ประชุม ผู้บริหารคอยช่วยสนับสนุนการดำเนินงานร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

5.1.3 องค์ประกอบที่ 3 โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน พบว่า การดำเนินงานต้องร่วมมือกับหลายภาคส่วน โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ชุมชน หน่วยงานของภาครัฐเพื่อผลักดันการดำเนินงานโดยการวางแผนร่วมกัน

5.1.4 องค์ประกอบที่ 4 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ พบว่า โรงเรียนบริหารจัดการสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกายสุขภาพใจสมบูรณ์แข็งแรงสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่

5.1.5 องค์ประกอบที่ 5 บริการอนามัยโรงเรียน พบว่า โรงเรียนร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุข โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดำเนินการตรวจสุขภาพนักเรียนประจำปี ด้านน้ำหนักส่วนสูง การมองเห็น การได้ยิน การตรวจพยาธิ การตรวจสุขภาพช่องปาก เป็นต้น เพื่อให้เด็กนักเรียนมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์

5.1.6 องค์ประกอบที่ 6 สุขศึกษาในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะ วิธีการ ดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองเรียนรู้การป้องกันตนเองการอุบัติเหตุ สารเสพติด การดูแลสุขภาพจิตให้มีความร่าเริงแจ่มใสการจัดกับอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสม

5.1.7 องค์ประกอบที่ 7 โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย พบว่า โรงเรียนบริหารจัดการดูแลโรงอาหารให้สุลักษณะ ความสะอาด ความปลอดภัยของสถานที่ การเตรียมอาหารตามหลักโภชนาการช่วยดูแลนักเรียนด้านปริมาณอาหารอย่างเหมาะสม มีการจัดการขยะ เศษอาหารที่ปลอดภัย

5.1.8 องค์ประกอบที่ 8 การออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ พบว่า โรงเรียนจัดสถานที่ในการออกกำลังกายให้มีความพร้อม เหมาะสม ปลอดภัย และส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างเหมาะสม

5.1.9 องค์ประกอบที่ 9 การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม โรงเรียนจัดทำข้อมูลพื้นฐานนักเรียน ประวัติส่วนตัว ครูประจำชั้นคัดกรองนักเรียนที่มีพฤติกรรมความเสี่ยงด้านต่างๆ ทำการเฝ้าระวังและให้คำปรึกษาเบื้องต้นและอาจจะต้องส่งต่อหน่วยงานภายนอกเพื่อนให้การช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายคนต่อไป

5.1.10 องค์ประกอบที่ 10 การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนให้บุคลากรการตรวจสุขภาพประจำปีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งและมีมาตรการการป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนไม่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณโรงเรียน

5.2 กระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

โรงเรียนดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภายใต้การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 10 องค์ประกอบโดยประยุกต์ใช้การบริหารงานตามวงจรคุณภาพเดมมิง (PDCA) ได้แก่ 1) ขั้นการวางแผน (Plan) พบว่า การวางแผนการดำเนินงานผู้บริหารต้องแสดงนโยบายชัดเจนร่วมกับทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความต่อเนื่องของระยะเวลาและกำหนดทิศทางการทำงานเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่ทุกฝ่ายเห็นตรงกัน 2) ด้านการปฏิบัติ (Do) พบว่า การปฏิบัติงานในการดำเนินงานหลังจากการวางแผนแล้วโรงเรียนต้องดำเนินการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งให้ชัดเจน มอบงานให้เหมาะสม 3) ด้านการตรวจสอบ (Check) พบว่า ผู้บริหารมีหน้าที่กำกับ ติดตาม ดูแล ผลการดำเนินงานอยู่เสมอ เพื่อช่วยในการตรวจสอบความคืบหน้าและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน และ 4) ด้านการปรับปรุงการดำเนินงาน (Act) พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในแต่ละองค์ประกอบโดยการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานร่วมกันประชุมเพื่อช่วยกันหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไปเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลวิจัยดังนี้

6.1 องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ในจังหวัดอุดรธานี องค์ประกอบที่ 1 นโยบายของโรงเรียน โดยผู้บริหารจะวางแผนกำหนดนโยบายเป็นทิศทางในการดำเนินงานของโรงเรียนให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน สอดคล้องกับที่ สำนักส่งเสริมสุขภาพ (2564) ได้นำเสนอไว้ว่า การมีนโยบายด้านสุขภาพที่ชัดเจนจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทางมีแนวทางในการติดตามประเมินผล และสามารถปรับปรุงแก้ไขได้อย่างเหมาะสม องค์ประกอบที่ 2 ด้านการบริหารจัดการภายในโรงเรียนใช้กระบวนการบริหารงานตามวงจรคุณภาพเดมมิง (PDCA) เริ่มจากการวางแผนการดำเนินงานสู่การปฏิบัติงานสู่ความสำเร็จร่วมกัน สอดคล้องกับที่ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2558) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นการพัฒนาที่มีความครอบคลุมทุกมิติด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมโดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทุกคนทั้งในโรงเรียนและชุมชนให้สามารถนำ ความรู้และทักษะด้านสุขภาพมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้วยการดูแลใส่ใจสุขภาพของตนเองและผู้อื่นรวมทั้งสามารถตัดสินใจในการควบคุมสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ โดยเฉพาะนักเรียนจะได้รับการปลูกฝังทัศนคติฝึกทักษะและพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม สมาชิกในชุมชนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาดและปลอดภัย ทำให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข องค์ประกอบที่ 3 โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนทุกช่วงเวลาใน สอดคล้องกับที่ สำนักส่งเสริมสุขภาพ (2564) ที่ได้นำเสนอไว้ว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานในชุมชน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน จะช่วยให้การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพมีประสิทธิภาพมากขึ้น องค์ประกอบที่ 4 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ การจัดการสภาพแวดล้อมมีความสำคัญในการดำเนินงานด้วยเป็นสิ่งแรกที่จะเห็นเมื่อเข้ามาโรงเรียนสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับวิชัย พันธนะศิริ (2564) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนมีระบบการจัดการขยะและน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพส่งเสริมบรรยากาศที่เป็นมิตร ปลอดภัย ชุมชนเข้มแข็ง และอุบัติเหตุ มีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด และมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ องค์ประกอบที่ 5 บริการอนามัยโรงเรียนโดยโรงเรียนดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพนักเรียนโดยร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขดำเนินการตรวจสุขภาพนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ สอดคล้องกับ จันทรวีภา ดิลกสัมพันธ์ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนมีบริการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการส่งต่อที่มีประสิทธิภาพ มีการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และอนามัยการเจริญพันธุ์ และมีระบบการบันทึกและติดตามข้อมูลสุขภาพของนักเรียนอย่างเป็นระบบ การจัดบริการอนามัยในโรงเรียนเป็น

การดูแลสุขภาพของนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง องค์ประกอบที่ 6 สุขศึกษาในโรงเรียน โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะ วิธีการ ดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับที่ พิชณ อภิสมจารโยธิน (2563) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะชีวิตและทักษะการจัดการสุขภาพตนเอง พัฒนาสื่อการเรียนการสอนสุขศึกษาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับวัย และประเมินผลการเรียนรู้ด้านสุขศึกษาอย่างเป็นระบบ องค์ประกอบที่ 7 โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย โรงเรียนบริหารจัดการดูแลโรงอาหารให้สุขลักษณะ ความสะอาด ความปลอดภัยของสถานที่ การคัดเลือกแม่ครัวประกอบอาหาร การเตรียมอาหารตามหลักโภชนาการช่วยดูแลนักเรียนด้านปริมาณอาหารอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับที่ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย (2565) ได้นำเสนอไว้ว่า โรงเรียนควรจัดอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนแต่ละวัย และมีความหลากหลาย องค์ประกอบที่ 8 การออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ โรงเรียนจัดสถานที่ในการออกกำลังกายให้มีความพร้อม เหมาะสม ปลอดภัย และส่งเสริมการออกกำลังกาย เพื่อให้นักเรียนมีสุขภาพที่แข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ สอดคล้องกับที่ กรมพลศึกษา (2561) ได้นำเสนอไว้ว่า โรงเรียนต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอ จัดให้มีชั่วโมงพลศึกษาที่มีคุณภาพ องค์ประกอบที่ 9 การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ครูในมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำในการดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของนักเรียนอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ได้นำเสนอไว้ว่า โรงเรียนควรจัดให้มีระบบการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน พฤติกรรม หรือสุขภาพจิต โดยมีครูแนะแนวหรือนักจิตวิทยาโรงเรียนที่มีความรู้และทักษะในการให้คำปรึกษา องค์ประกอบที่ 10 การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนมีการตรวจสุขภาพประจำปีการตรวจสุขภาพบุคลากรทุก โรงเรียนมีมาตรการการป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนไม่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณโรงเรียน สอดคล้องกับที่ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย (2565) ได้นำเสนอไว้ว่า โรงเรียนควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีสำหรับครูและบุคลากร มีการติดตามภาวะสุขภาพอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้ครูดูแลสุขภาพตนเองอย่างเหมาะสม

6.2 กระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี

โรงเรียนดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรภายใต้การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 10 องค์ประกอบโดยใช้การบริหารงานตามวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) โดยเริ่มจากการวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายการทำงานอย่างเป็นระบบมีการกระจายงานแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ ผู้กำกับติดตาม ตรวจสอบประเมินผลโดยผู้บริหารจะสนับสนุน อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานและช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับที่ อัสดา กุลาสา (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ควรมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่ส่งผลต่อสุขภาพกาย สุขภาพใจ และการเรียนรู้ของนักเรียน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่ผู้บริหาร ครูนักเรียน ชุมชน ส่วนร่วมในการจัดทำโครงการกิจกรรมที่แก้ปัญหาและการบริการอนามัยพื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพของนักเรียนรวมถึงมีการจัดระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อนำผลมาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 10 องค์ประกอบโดยประยุกต์ใช้การบริหารงานตามวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสู่ความสำเร็จเริ่มจากการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและแผนดำเนินการสู่การปฏิบัติงาน การกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานสู่การปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายของโรงเรียน 2) การบริหารจัดการในโรงเรียน 3) โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน 4) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ 5) บริการอนามัยโรงเรียน 6) สุขศึกษาในโรงเรียน 7) โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 8) การออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ 9) การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม และ 10) การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน โดยการดำเนินงานต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกได้เห็นเป้าหมายและทิศทางการทำงานร่วมกัน

8.1.2 ผู้บริหารใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการทำงานอย่างเป็นระบบในการร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายของโรงเรียน 2) การบริหารจัดการในโรงเรียน 3) โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน 4) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ 5) บริการอนามัยโรงเรียน 6) สุขศึกษาในโรงเรียน 7) โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 8) การออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ 9) การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม และ 10) การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน ไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

8.2.2 ในด้านการปฏิบัติงานการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรร่วมกับการบริหารงานตามวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) สามารถนำไปใช้ในสถานศึกษา หน่วยงาน ให้เกิดผลสำเร็จของงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในระดับต่างๆ

8.3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้งานวิจัยนี้เป็นแนวทางในการทำวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในหลายๆ มิติ นำมาเป็นแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2560). **พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 (11 มิถุนายน 2560).** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.).
- กรมพลศึกษา. (2561). **คู่มือการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายและกีฬาในสถานศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- จันทร์วิภา ดิลกสัมพันธ์. (2561). การบริการอนามัยโรงเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วารสารพยาบาลสาธารณสุข. 32(2).** 105-120.
- พิษณุ อภิสมมาตรโยธิน. (2563). รูปแบบการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาแบบบูรณาการในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. **วารสารวิชาการสาธารณสุข. 29(1).** 68-82.
- วิชัย พันธะหิรัญ. (2564). การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพในสถานศึกษา. **วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา. 15(1).** 75-92.
- สุรเกียรติ์ อาชานานภาพ. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. **วารสารสาธารณสุขศาสตร์. 51(1).** 123-138.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). **ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2556). **คู่มือผู้ประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2556. พิมพ์ครั้งที่ 2.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). **คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558.** กรุงเทพมหานคร : สำนักบริหารวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ. (2564). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570.** กรุงเทพมหานคร : สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2565). **โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล. นนทบุรี : มินนี่กรุ๊ปจำกัด.**
- อัจฉรา นภาพงษ์. (2563). ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่อการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. **วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข. 14(4).** 375-387.

อัลดา กลาสา. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพระดับ เพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และอาจารย์ ดร.พงษ์นิมิตร พงษ์ภิญโญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์จนสำเร็จสมบูรณ์และให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอดจน สำเร็จเรียบร้อยผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ศิริสุทธิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ อาจารย์ ดร.พงษ์นิมิตร พงษ์ภิญโญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา บุบผา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนายุทธ เขยบาล ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการร่วมพิจารณาตลอดจนให้ คำปรึกษา คำแนะนำ แก้ไข วิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงทอง เพชรโตน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล แสงพรหม ดร.ฐิติรัตน์ คล่องดี ดร.จิรณนิน ทองธีรราช และ ดร.ศิรินา วาจาสัตย์ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยและให้ข้อเสนอแนะตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าโสม รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าโสมครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านท่าโสม แพทย์เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลน้ำโสม ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านสะควิทยา ครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านสะควิทยา เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสะคว และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลการวิจัย เป็นอย่างดียิ่ง